

"Ulûm-u medarisin tedennîsine ve mecrâ-yı tabîiden çevrilmesine bir sebab-i mühim budur..." Devamıyla izah eder misiniz?

"Ulûm-u medarisin tedennîsine ve mecrâ-yı tabîiden çevrilmesine bir sebab-i mühim budur: Ulûm-u âliye (آلِيَّة) maksud-u bizzat sırasına geçtiğinden, ulûm-u âliye (عَالِيَّة) mühmel kaldığı gibi, libas-ı mânâ hükmünde olan ibare-i Arabiyenin halli, ezhanı zaptederek, asıl maksut olan ilim ise tebeî kalmakla beraber ibareleri bir derece mebzul olan ve silsile-i tahsile resmen geçen kitaplar; evkât, efkârı kendine hasredip harice çıkmasına meydan vermemeleridir."(1)

Ulum-u Aliye: Arapçada "ayn" harfi ile okunur. **Yüksek ilimler.** Dinden bahseden ilimlerdir; **tefsir, kıraat, hadis, marifetullah, fıkıh, kelâm, ahlâk** bilgileri gibi... Bu ilimler maksat ilimleridir, medreselerin asıl vazifesi bu maksat ilimleri talim ettirmektir.

Ulum-u aliye: Arapçada "elif" harfi ile okunur. Âlet'ten **alet ilimleri** anlamına geliyor; **gramer, sarf, nahiv, belâgat ve mantık** gibi. Bu ilimler maksat ve asılamaç değil, **maksat ve amaca götüren araçlar ve vesileler** hükmündedir. Bu sebeple maksadın yerine geçip maksadı unutturmamalıdır.

Üstad Hazretleri İslam tarihinde dini eğitim kalitesinin düşüş sebeplerinden birini de "alet ve vesile olan ilimlerin maksat ve amaç ilimlerinin yerine geçip, kendi ile meşgul etmesi" olarak görüyor. Yani medreselerin asıl maksadı; dini ilimleri ve tefekkürü güçlendirmek ve geliştirmek iken, bu ilimlere vasıta olan alet ilimler üstünde durmayı kendine vazife bilip, zihinleri bu noktaya hapsetmiştir. Yani aracı maksat yerine koymakla, insanların zihnini araçla meşgul etmiştir. Bu da asıl gaye olan **Kur'an ve sünnetin anlaşılmasında** zihinlerin köreltilmesine sebebiyet vermiştir.

Mesela; bir medrese talebesinin medreseden anladığı, **Arapça ve onun gramer yapısını öğrenmektir.** Halbuki dil ve kurallar, maksadı anlamakta sadece bir vasıta. Vasıtaya vasıta kadar değer verip, asıl dikkat kesilmesi gereken noktanın maksat ilimler olduğunu bilmek gerekir. Osmanlı medreselerinden bir İmam Azam, bir İmam Şafi gibi müçtehitlerin çıkmamasının sebeplerinden birisi de bu hastalıktır.

Özet olarak; Kur'an'ı anlamak ve ona dikkat kesilmek gerekirken, tam tersine Kur'an'ı anlamakta vasıta olan alet ilimlere dikkat kesilmiş ve onlarda fani olunmuş.

Bu da düşünce ve tefekkür dünyasında bir kısırlığa ve verimsizliğe dönüşmüştür.

İlgili ders videosu için tıklayınız:

[Prof. Dr. Şadi Eren, Muhakemat Dersleri \(15. Bölüm\).](#)

(1) bk. [Muhakemat, Birinci Makale \(Unsuru'l-Hakikat\), On İkinci Mukaddime.](#)